„ЗАСТАВА“ излази едовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се патраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 95. **У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 27. ЈУНА (9. ЈУЛА) 1879.** **ГОДИНА XIV.**

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком јула одпочиње нова четврт за оне поштоване претплатнике, који су само на другу овогодишњу четврт претплатили. Учтиво их овим опомињемо за раније, да изволе настојати око поновљења претплате.

Лист се без готове претплате неће моћи никоме слати, за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена: и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања оправљати могао. Наруџбине без новаца неће се моћи уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

Умољавамо пријатеље листа, да не пожале труда, поштоване сународнике, који би листа држати могли, побуђивати на претплату листа.

„Застава“ излази четир пута преко недеље.

Претплата остаје за аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф.	—	или 35	дин.
На по године .	7 „	—	„ 17½	„
На четврт године	3 „	50	„ 9	„
На месец дана .	1 „	20	„ 3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију, и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или сразмерно на четврт године.

У Новоме Саду 26. јунија 1879.

Уредништво и наклада „Заставе“.

ПРОМЕНЕ НА ДОГЛЕДУ.

Одавна се рекло, да ће источна криза имати свога утицаја и на унутрашње одношаје ове наше монархије. Бадава је било упињање грофа Андрашија и његових суплеменика, да се старо стање на истоку по што по то одржи, и ако већ мора неких промена бити, то да се Турска тек толико реформише, колико ће јој доста бити за таворење, а мало, да својим преображајем утиче и на сустав дуалистичке ове монархије. Ту цел мађарски државници и политици нису могли постићи. Премалена је снага њихова била, да задрже коло судбине, које се толико узвитлало на балканском полуотоку, где је „крвца из земље проврела“ била и где се по брдима и долинама разлегао неодољиви усклик народа хришћанских за љубљеном слободом и независности својом.

Криза је источна дубље захватила, прерушај на балканском полуотоку збио се у већем размеру, него што је то мађарским државницима у рачун ишло. У таким приликама није се грофу Андрашију могло на ино, него да се даде и сам увући у акцију на истоку, да пође у Босну и Херцеговину, мислећи зар, да ће на тај начин невољи својој доскочити. Ардрашија је мислио, да он руководи ствар, а овамо је само био оруђе у вишим рукама, мислио је, да он сам кочијаши, а овамо се возио на коли судбине, незнајући ни сам докле ће тако и где ће та кола да навију и застану.

Последице од свега тога ево сад већ почињу очигледније да избијају на површину. Најбоље се огледа то у оној другој половици царевине ове, у такозваној Цислитави. Тамо се у ово време обављају избори за царевинско веће. Некад владајућа уставоверна странка немачка, која се већ за трајања прошлог бечког парламента поцепала и то баш због источне политике грофа Андрашија, та странка претрпљује пораз за поразом приликом ових избора. Стари уставоверци биће тек са неколико гласова у већини, ако се у рачун узме, да ће и државоправна опозиција чешка активно учествовати у саборисању и напустити пасивну опозицију своју. Но ти уставоверци у главним питањма нису сложни и тако ће бечка влада, која ће се тек према тима изборима да образује, моћи склопити из конзервативних и народносних живаља огромну већину за себе, на коју ће се поуздано ослонити моћи.

Аустријски Немци у овај мах, кад им се крмило из руку избија, почињу црним бојама да сликају будућност, која се народима овим у изглед ставља. Молују ђавола на зиду и приповедају страшила о реакцији, која своје црне сени већ унапред баца. Сиротни Немци! Кога хоће тиме да застраше? Народи ове монархије имали су довољане прилике, да за ово десетак година немачко-мађарском толи хваљеном слободоумљу у лице погледају и да при томе горко искусе, каквим благодетима од њега надати се имају. Та слобода и уставност била је у хатар немачког и мађарског народа, постоље, на којем су они своје господство над осталим народима подигнули. Слобода је драгоцена ствар, али кад се та божанствена ћерка понизи у служби партајичној, онда ће се у заман викати народима, да се за таку слободу одушевљавају. С тога сва повика на реакцијоно мрачњаштво неће данас никога застрашити. Народи су зрелији и искуснији, па ће се знати побринути, да ничија дрва до неба не порасту.

После таких избора у Цислитави изван сваке је сумње, да ће у тој половини царевине ове наступити битне промене. Од какве ће врсте те промене да буду, то се за овај мах не може рећи. Чеси ће по свој прилици условно ући у државно веће, па ће ту и своје захтеве ставити и — протурити. Тиме ће се она половина преобразити у духу, који више одговара народносном склопу ове полиглотне државе, а наиме, славенским народима, који су досад „уз зид потискивани“, уступиће се достојније место.

Питање се намеће, хоће ли промене у једној половици имати свога уплива и на другу, на одношаје и стање у краљевини Угарској? Мађари, који овде једини држе крму у рукама, гледе бар по провидности судећи, мирно у развитак ствари тамо с оне стране Литаве. Ослањајући се на своје тековине они дојављују свету, да их се много не тиче, шта се збива у утроби оне друге половице. Кажу, да се не боје промена, ма какве оне наступиле тамо, јер се поуздавају у своје право и у своју народну самосвест. Ако би црна реакција баш сувише помолила главу своју и дрзнула и у круну св. Стевана, онда они наговештују, да ће у савезу са аустријским слободоумним, бившим уставоверним, Немцима довољано снаге имати, да тој аждаји главу одсеку. Једном речи дакле, Мађари се данас чине као да су онај делија, који се у себе поуздава, те мирно чека, шта ће да надође.

Међутим, Мађари се само тако чине, у самој је ствари пак посве друкчије, јер ево и сами признају, да су у срцу своме неповерљиви напрема развитку, који се тамо у Цислитави спрема. Није баш тако велика моћ у њих, као што би они ради свет о томе да увере. Кад би њихов уплив онај стари био, не би они ни сада мирно и скрштених руку гледали, шта се око њих догађа. Потрудили би се они, да злу томе већ у напред доскоче, као што су чинили онда, кад је гроф Хохенварт склапао и већ склопио поравнање с Чесима. Као што их тада није уздржао обзир, да се у туђе унутрашње послове немају мешати, тако се они не би ни сада уздржали, да се уплету у цислитавске ствари, кад би сигурни били, да ће са својим намерама продрети. То пак нису, и с тога се чине невешти читавом послу.

Откуда пак знају Мађари, да им је њихова звезда у опадању? Та још је гроф Андрашија министар спољних послова, а Тиса још дрма унутарњом политиком Угарске. Привидно дакле Мађари су још непрестано на врхунцу своје моћи и свога уплива у овој монархији. На жалост по њих, што је то само — привидно. Зна то веома добро гроф Андрашија, који се у овако важно доба због болести на допусту налази, а сигурно је приповедао и Тиси, како је очајна борба она, коју је он за време источне кризе водио са титанима из нека невидљива света, водио је о уплив и власт, за коју се вели, да треба да је богом дана и да се у силу не изметне.

Сада се од тих великана већ боље помаљају слике, као из даљине неке. Гроф Андрашија види их, али је изнемогао, да се с њима у коштац хвата, па се с тога свему белају невешт чини. И све је то учинила та проклета — источна криза. Она их је изненадила и пореметила њихове дуалистичне рачуне. Па кад би само на томе остало! Но је ево мука, што та криза и после славног берлинског конгреса још непрестанце траје. Нарочито траје у погледу свог утицаја на унутрашње стање ове монархије. Аустро-Угарска неможе овако застати на путу свом у исток, као што би то гроф Андрашија хтео, који се задовољава тиме, да ова монархија буде на балканском полуотоку само кост у грлу славенском, клин у живом телу. Она мора или напред, или натраг. Или ће својим даљим продирањем на исток, временом и до самог Солуна, покушати, да према руском упливу стече сигурније позиције, него што је то у Босни и Херцеговини под султановим суверенством, или ће напустити поседнуте покрајине и оставити их, да тамошњи народ попут оног у Источној Румелији сам себи своју судбину определи. И једно и друго моћи ће покушати ова монархија бар за први мах само са предусретајем Славена, било ових у нашој монархији, било оних на балканском полуотоку, било обојих. Како ће се ствари даље развити то је наравно неизвесно. Тек толико стоји, да ће се таки покушај бар учинити морати, ако ће се из Андрашијевог ћор-сокака да изиђе, јер је збиља положај ове монархије на балканском полуотоку — уникум, каквог у повесници светској ваљда још нигде није било.

Према свему томе може се лако судити, колико је уплив грофа Андрашија и у опште мађарски меродаван данаске већ, и колико ће још као једино и искључиво меродаван у будућности да остане. Звезда мађарска почиње се клонити западу своме. Биће среће, ако се тиме отклоне и све оне опасности, које су Мађари својом шепртљаријом и страначком крпаријом изазвали, забагљав своје прсте у велико источно питање.

Политички преглед.

Што је наименован турски пуномоћник за преговоре о окупацији Новог Пазара, то још не значи, да је сама акција на прагу. Тако трубе инспирисане трубе из Беча. Турски поверених, Хусни паша, који се до овог часа још није ни кренуо из Цариграда, доћи ће прво у Сарајево, да тамо са босанским заповедником, војводом виртембершким, углави детаљни план о задаћи и радњи мешовите Аустро-угарско-турске комисије. Док се само то сврши, проћи ће три четир недеље, па тек ће онда комисија, у којој ће бити турски и аустријски официри, изаћи на лице места. По предлогу комисијо одредиће се после, где ваља бацити окупацијоне посаде, кад ће се и да ли ће се у опште извршити окупација. Исти полузванични гласови рефлектују на ту вест, те бајаги веде, да је то најбољи знак, да се монархији-окупаторци не жури с окупацијом, па и кад се изврши та окупација, извршиће се у најбољем споразуму с турским властима. Не ће нам се ваља да ни дотле исцрпсти дуготрпељивост, па ћемо видети и тај знак пријатељског „споразумљења“.

Јавили смо у своје време, да је међу америчким државама Чилима и Перуом букнуо рат, који још једнако траје. У току тог рата а ту скоро догодио се један случај природе међународно-правне, а дохватио се Аустро-угарске монархије. По „Пол. кор.“ ово је цео догађај. Априла 6. ове год. чилска флота, без претходне објаве, бомбардовала је перуанску отворену луку Писагуу и тим лишила свеколиког имања аустријске поданике, далматинце Вићентија Чарковића, Јосипа Голиву и Ивана Франковића. Ц. кр. ђенерални консулат у Лими јави за то спољашњем звању у Беч, а спољашње звање поручи консулату, да констатује учин, извиди и оцени штету и поište накнаду од перуанске владе. Консуо Кригер учинио је то.

Из Бугарске слабо се новости чује. „Голосу“ пишу из Софије, како је тамо настала мртва тишина у политичноме животу. Пређашњи противници у народној скупштини иду сада заједно, руку под руку и изгледа као да у љубави живе, ма да ће се њихов антагонизам показати можда одмах на првим седницама. Руски чиновници већином су смењени и место њих постављени су Бугари. Руски комисар кнез Дондуков-Корсаков отишао је 10 јуна из Софије с целим својим штабом да дочека кнеза Александра. И тако, док не дође кнез и не прими управу, биће Бугарска без управитеља. Канцеларија комисарова одавно је свршила свој посао; сви њени чиновници разишли су се. У Софији је отворена народна банка и велики суд. Основни капитал банчин је оних дванаест милијуна, које је кнез Дондуков предао Бугарима као остатак суме, коју је имао на расположењу. У недељу је требао кнез Александар стићи у Цариград, да прими берат од султана, но до овог часа немамо још никаквих вести о том. Бугарска влада иште, да се они ресервисти, што су отпуштени из турске службе па се вратили у Бугарску, уврсте у бугарску народну војску, како би становништво било сачувано од изгреда тих подивљалих људи. Повод том захтеву дали су ексцеси тих повраћених редифа у окрузима Осман-пазарском и шумланском. Ради обране влада је раздала оружје становницима тих округа. Ако враћени редифи не усхтедну у бугарску војску, влада намерава, као што „Пол. кор.“ дознаје, да их истера из земље. За досадашњег управитеља писарнице кнеза Дондукова, Бугарина Јосиповића, јавља се, да је позват у министарство спољашњих послова кнеза бугарског.

Сулинско ушће постало је ту скоро предметом дипломатске размирице. Немачки стацијони брод у Цариграду добије налог, да неодложно крене пут Сулине. Као што „Тирки“ приповеда, повода томе дао је дотађај, који се збио услед новог полицијског реда у тој луци. По том реду забрањено је у извесно време об ноћ свако општење међу копном и бродовима, што се налазе у луци. По што се тај ред преступио, дође до сукоба, у ком су опасно рањене неке особе. „Норд, алг. цајт.“ додаје тој вести турскога листа, да је и једна инглеска лађа добила заповест, да онамо крене. Вели се, да је при поменутом сукобу румунска власт против сваког права и без икаквог разлога затворила двојицу немачких морнара. Чује се, да ће немачка влада искати сатисфакцију.

Као у златорогој престоници правоверног падише, нигде тако „коло среће на около вртећи се, непрестаје“. Тешко је писати о политичким приликама у Цариграду, јер ко је данас горе, није сигуран да сутра неће бити доле, „а тко доли, горе устаје“. Па и пак, ако ни чему другом, а оно макар за љубав историчком интересу мора се констатовати, да се у овај мах у Цариграду ломи о личну моћ и власт два човека, који представљају два противуборна политичка правца, а то је међу Махмудом Недимом и Каратеодори-пашом. Махмуд је представник руског уплива и надмоћан у Цариграду, а Каратеодори, који је иначе „шчадије“ западне цивилизације, представник западног уплива. Кад је султан позвао Махмуда из прогонства, дигла се у Цариграду и хала и врана на седог прогнаника; западна дипломатија у Цариграду покренула је све полуге свог уплива, само да се Махмуд не врати; светина цариградска била је напањкана на Махмуда, те свакојаким демонстрацијама радила у прилог западној дипломатији; по цариградским видовима освитали су погрдни плакати против некадашњег великог везира, у којима није друкче називан, него „Махмудов Недимов“. Па ипак се Махмуд Недим вратио у Цариград. Вели се, да је султан на дивану испричавао тај корак тим, што би му жао било, кад би Махмуд оставио своје старе кости у далекој земљи, те га је с тога својевољно позвао у Цариград. Дотле су Каратеодори и Кередин у ствари били господари у Цариграду, јер султан је слушао њихове савете. Од како се пак Махмуд вратио, почеле су тамнети звезде каратеодорова и керединова, и сад се поменута два уплива боре о царство. Махмуд истина није још ступио на среду као представник руског уплива нити је отворено ступио у борбу за њ, али у самом кабинету има човек, који побија копље за русофилску политику у Цариграду, а то је плеванski Осман паша, садашњи министар рата. Крај других старијих прилика, где је избила на

површину противност поменута два правца, најновија прилика јест мисирски спор. Вели се, да је Кередин, и с њим лукави Сајид паша, био онај, који је против већине султанових већила препоручивао, да се Исмајил паша збаци са мисирског поткраљевства. Дуго се, врло дуго ломило, док се султан сломио, да декретира свргнуће исмајилово. Но тек је изустио свој пристанак, тек се и показао. Царска се пак не пориче, и Абдул Хамид није имао куд ни камо, али је одмах Кередину почео показивати своју злу вољу на њ, а да му то највећма покаже одмах телеграфски позове Махмуда из прогонства. Кад се подигла граја због тог корака, падиша је истина писао великом везиру, како му је за дивно чудо, што се због тако невине ствари дигла толика ларма, те свој поступак испричао на пред поменутим начином, — али то му је по свој прилици диктирао стран уплив с обзира спрећу западних сила. Међу тим ствар је готова, Махмуд је у Цариграду и све се корак по корак приближује падишину сарају, тако да је даљи опстанак Кајредин-каратеодорова кабинета само питање времена.

У румунској комори дошло је 23. о. м. на ред тако звано **јеврејско** питање. Комисија за ревизију устава поднела је предлог, да се преиначи чл. 7. устава, који је до сад Јеврејима ускраћивао нека политичка права, те да се прогласе равноправним с осталима грађанима подунавских кнежевина. Неке новине веле, да предлог у начелу или, боље рећи, у теорији истина одговара 44. чл. берлинског уговора, али не интенцијама сигнатарних сила, које су равноправност вероисповести на балканском полуотоку поставиле за једно од основних начела берлинског уговора. Предлаже се на име, да сваки странац, бао које му драго вере, који не уживају сва права румунских грађана, не могу имати земље у поседу, осим наслеђем ab intestato, а осим тога за румунски индигенат иште се већина од две трећине коморе. По томе се, веле поменуте новине, обишао берлински закључак тим, што је свима странцима отежано, да постану равноправни грађани румунски. Брајано је у комори изјавио, да влада не одобрава поменути предлог, али пре но што исказе свој назор искаће, да се држи тајна седница коморе.

Из Лондона се званично потврђује, да је зулушки поглавица **Четивајио Инглезима примирје** понудио, но у једно се додаје, да исти није испунио ни један услов коначном миру. Депеша лорда Чемсфорда од 6. јуна по рим. јавља, да су тог дана враћени зулушки посланици свом поглавици с поруком којом се иште од њега докази, да озбиљно и искрено жели мира. То ће докасти тим, ако с места врати Инглезима од њих уплачкане топове и марву и ако обећа, да ће повратити отето оружје. У знак покорности ваља да једна повећа чета Зулуса дође у инглески табор и положи оружје. Док Четивајио не одговори, обустављено су војничке операције, а како испуни инглеске услове, престаће свако непријатељство, док се не закључи коначан мир.

Из листова.

Паришки лист „**Солеј**“, пишући о **Аустро-угарској источној политици**, која стреми према Солуну, доказује, да она гроби марсељској луци и по том француској трговини с истоком, те вели:

„Преко Новог Пазара спустити се у вардарску долину, тј. у најбогатији крај Маћедоније, и у Солу стећи крајњу тачку својим железницама, стоваришће својој трговини, добити бродарску станицу у јегејском мору, — то је план, што га је Аустро-Угарска под утицајем највиших дворских особа заснавала и што га је узео да изведе гр. Андраши на вољу штету мађарске народности, којој он сам припада. У том правцу може рачунати на помоћ кнеза Бизмарка, који по програму Фридриха великог и народне задруге хоће Аустрију на исток да потисне и да је употреби за полугу против славенских народности, које су се под руском игемонијом груписале. Сто година има већ, како је пољска без нашег суделовања и против наше воље подељена. Силама, које су при том суделовале, мало је хаснила та деоба, нама је пак веома шкодила. Сада се опет без нас и против наше воље приступа много знаменитијој и опаснијој деоби. Пољска није имала тако важну луку, као што је Марсеј, никакву велику трговину, никакав директан излаз на средоземно море. Што се сада дели, то је оставина свију великих господстава, која су се на истоку измењивала, оставина султана, оставина Костантина и Теодосија, оставина Александра великог. То су небом благословени крајеви, лукама оперважена и бродовиме засејана мора, на која је Француска скоро пуна два столећа знатан уплив имала. Свако добија свој део: Русија, Тракија, Аустро-Угарска, Маћедонија, Инглеска, Кипар и као додатак Цилицију; Прајска ће добити накнаду на западу. Дакле сви државници и кабинети узимају на око то велико питање, док га сви јевропски парламенти претресају, само француске коморе, које као да су оглухнуле за међународна питања и разумевање, троше се у бесплодним, фриволним дебатама и личним замерама“.

Тестаменат Луја Наполеона.

Бонапартовски лист „Голоа“ саопштава тестаменат **погинулог царевића Луја Наполеона**, који гласи:

Писано у Чајлхорсту 26. фебруара 1879.

Ово је моја последња воља:

1. Умирем у католичкој, апостолској и римској вери, у којој сам и рођен.

2. Желим да ми се тело сахрани крај мога оца све дотле, докле нас обојицу не однесу тамо, где лежи оснивач наше куће, а то је у крило француског народа, који смо ми као и он од срца љубили.

3. Последња мисао биће ми моја домовина; за њу бих радо умрио.

4. Надам се, да ће ме моја мати, кад ме више не буде, у милој успомени сачувати, као што ћу се и ја ње до последњег часка сећати.

5. Моји лични пријатељи, моје слуге, присталице ствари, коју ја заступам, нека буду уверени, да ћу им, догод живим, захвалан бити.

6. И умрећу а захвалан ћу се осећати према њезином величанству, краљици енглеској, према целој краљевској породици и земљи, која ме је лепо примила и за пуних 8 година тако срдачно гостила.

7. Именујем моју премилу матер универзалном наследницом мога имања с тим .... (долазе поједини легати.)

Кодицил.

Мислим, да не треба својој мајци да препоручујем, да ништа не пропушта, већ да брани успомену мога деде и мога оца. Молим је, да има на уму, да ће царска ствар све дотле заступника имати, докле је и Бонапарта. Дужности наше куће према овој земљи не престају са мојим животом; након моје смрти задатак је најстаријег сина принца Наполеона, да дело I. и III. Наполеона даље изводи, и ја се надам, да ће моја премила мати њега свом снагом потпомагати и тиме нама, којих већ нема, доказати, да нас љуби.

Чајлхорст 26. фебруара 1879.

Наполеон.

Именујем гг. Рујера и Ф. Пијетра за извршиоце мога тестамента. (Под Ф. Пијетри разумевам фанцешхине Пијетри.)

ДОПИСИ.

= **Банија** 20 јуна. Непамтим кад сте одовуд допис добили. Шта је узрок ћутања дописника ваша из наши крајева ја невнам. Не могу држати, да су неки наши дописи „фијаско доживили, као што нам неки из нове партаје, којој још ни сами имена дати незнају, доказати трудесе; што смо им били стали у стопе њиовог прљавог пословања, за време босанског покрета. —

За уверити и себе и њи, како наша веза пријатељства морално стоји, пишем ово редака, нећели замном и друга браћа кренути се на делање нашег напретка. Време долази, кад ћеш знати морати; јели међу нама стара вјера што Србин рече — за коју и мука мучи, тавничи. Јесмо ли сви на броју? Дишемо ли једним духом. Нека пита и одговара, свако себи, али нека пази да не обрука себе, погази образ и поштење народно.

Време ће доћи, кад ћемо и о овој теми говорити а сад прелазим на ствар, о којој вам писати наумих, а повода ми дадоше од митрополитског школског савјета на свештенство стављена питања.

Митрополитски школски савјет пита; колико деце иде у школу, колико неиде? Читајули славенско писмо? Доводели их учитељи у цркву? Предаје ли се црквено певање? Учитељи поју ли у цркви?

Одговори свештенства на горња питања показаће најбоље у каквом се жалостном стању налазимо у погледу славенског и српског читања, црквеног певања, полазка деце у цркву.

Црквено народњи живот народа српског у крајини, вегетира, једва дише — док не издане, комунална школа задала је највећи удар нашој српској цркви и српској књизи, комунална школа је владајућим племенима Мађарима у Угарској, Хрватима у троједници, на корист и напредак; подчињеним племенима на штету и назадак народње свијести, и црквено религиозног живота. То је виђено. — Мађари у Угарској владају, те силом власти уведоше Мађарску повесницу, уважају Мађарски језик; Хрвати, повесницу Хрватску и Хрватски језик. У Угарској мора бити све Мађар, у Хрватској све зголни Хрват. Комунално или пучке школе. То је пјел, а да се постигне пјел удешен је школски план. Читанка са ћирилским писмом обмањиве је природе за свакога, о хваљеној толеранцији Хрватској. Узмите читанку уверићете се, да ни по нарјечију, ни духу, нису за српско осјећање, српски дух. Дакле ту смо на чисто.

Митрополитски школски савјет добив извештаје свештенства без сумње ће неке кораке предузети морати у погледу српско црквеног и религиозно моралног живота, ако нежелимо, да нам пропане српска народност, српска црква, црквена слава, песме и обичаји.

Нека нам је дозвољено у кратко по слабој снаги својој изнети мисли своје, како би у овим околностима — шат се на боље окрене, ако бог да помоћи могли народу и цркви нашој, да по све непропанемо, неизгубимо се.

Школе су — осим нешто по градови — бутум комуналне. Свештеник наш, у комуналној школи је катихета, и ништа више. Његов глас у школским вијећама нечује се, неприма се; јер потребе цркве и вере неузимају се у обзир по начелу и правцу комуналне школе. Римско свештенство другчије стоји. Глас њиов чујесе, и пази. Пучка школа, за њи је, голо име, у ствари је школа „католичка“, и „Хрватска“.

Српски народ, српска црква са становишта равноправности потиснута, упућен је на своје сопствене силе, на себе самог, мора сам о свом народњом обстанку и развитку мислити, радити, наше свештенство у првом реду. Али свештенство наше неимајући своја редовна састанка, незна помоћи, а од озго, од конзисторије никаквог упутства недобива. У **првом реду, нужни су свештенства састанци**. Конзисторија треба, за време школског одмора по срезовима свештеничке састанке да нареди; гди би се о начину предавања христијанске науке у школи и изван школе недељом и празником, као и о читању црквенославенских књига, црквеног певања договорити, за идућу годину правац одредити, определити ми ао Како код нас много деце има, који никако школу полазили нису, за оваку децу — као и за ону која су из школе иступила до женидбе односне удадбе — установити недељно и празнично предавање хришћанске науке од 8—10 сати до литурђије која је установа у нашој дијецези постојала; али и то једино лепа прилика гди се је младеж сељска, основима вере научити могла, у најновије време напуштена, престала предавања. Напуштањем предавања хришћанске науке недељом и празником, доживићемо жалосне посљедице, овде их рећати нетребамо, када нам сад већ у мрачној слици пред очи изилазе.

Свештенство на састанку одредило би по околностима испитне поверенике, оцјенитеље рада и успјеха предавања науке у школи и изван школе. Оцјенитељи би своје извештаје на првом састанку прочитали, ради звања односно поправљања, који би из 200 ф. протопресвитерских одвишака за путни подвоз и трошак награђени били, који одвишак неки протопресвитери по две и три године свој срез необилазећи, бадава примају.

Запитаће можда ко, од куд би се књижице за читање недељно, набавити имале, и ко ће младеж из школе иступивши, на предавање приводити, почем се из искуства зна, да родитељи на предавање, добровољно слати неће хтети?

За набавку књижица за недељно читање стоје нам црквене касе на расположењу из којих на црквено просвјетне цјели трошити је дозвољено. Издатци овакови не би нашим црквеним благајнама на терет падали, — напрам издатцима на барут за пуцање који се по решкрипту строго узев издавати не би смели. За сиромашне по све общине, узео

ЛИСТАК.

ЦАРЕВ ГЛАСНИК.

Роман у две књиге од Јулија Верна.

Превео **Сава Петровић**.

(Наставак 69.)

Великом кнезу преостало је сад само још то, да удеси све, што је нужно за обрану вароши. Устројство те обране извршио је он с таким постојанством и мирноћом, какву је и у другим приликама довољно засведочио.

Вести о освојењу Ишима, Омска и Томска стизале су једна за другом у Иркуцк. Освојење пак главне вароши сибирске ваљало је свакако спречити. На скору помоћ није се могло рачунати. Оно мало војске, што је било расејано по амурској области и по гуверниији јакутској, да је све и дошло овамо, неби било довољно, да заустави грдну татарску војску. По што ће дакле Татари очевидно напасти на Иркуцк, то се пре свега морало гледати, да се варош тако устроји, да неко време може издржати опсаду.

Обранбени послови отпочели су у Иркуцку онога дана, кад је Томск пао Татарима у шаке. С том новином заједно чуо је велики кнез и то, да емир букхарски и савезни канови лично предводе непријатељску војску. Није пак знао, да је други вођ тих варварских чета био Иван Огарев, пређашњи руски официр, кога је он сам деградовао и кога није лично ни познавао.

Прво је, као што знамо, наређено, да сви становници иркучке области напусте све вароши и села. Ко није хтео да тражи заклона у престоници сибирској, морао је ићи даље, с оне стране бајкалског језера, докле по свој прилици неће моћи допрети непријатељске чете. Жито и сва остала храна однесена је у Иркуцк, те је тим начином било можно бар неко време држати тај последњи бедем московске владе.

Иркуцк је основан 1611. године, а лежи у углу, где се сутичу реке Иркут и Ангара, и то на десној обали ангариној. Два дрвена моста на стубовима, што се ради лађа могу по среди отворити, свезују варош с њеним предграђима на левој обали. С те стране није било тешко утврдити варош. Предграђа су напуштена, а мостови покварени. Ту је Ангара широка, па неби било ласно прећи преко ње, особито под топовском ватром из вароши.

По преко реке се могло прећи и с горње или с доње стране вароши, те по томе је Иркуцку претила опасност, да га могу непријатељи напасти и с источне стране, где није био опкољен зидом.

Сви снажни људи употребљени су за градњу бедема и опкопа. Радило се и дању и ноћу. Велики кнез наишао је на веома ревно становништво, које ће се по свој прилици и при обрани храбро држати. Војници, трговци, прогнаници, сељаци — сви су посветили своје силе општем благу. На осам дана пре него што су Татари дошли у ангарину долину, грађени су око вароши бедеми од земље, а пред тим бедемима ископан је шанац, који је напуњен водом из Ангаре. Простим јуришем није се дакле варош могла отети. Ваљало ју је опсести, па тако јуришати на њу.

Треће татарско војно одељење — оно, што је дошло долином јенисејевом — појавило се 24. септембра пред Иркуцком. Посело је одмах напуштена предграђа, у којима су куће већом страном порушене, да не сметају топовима, којих је велики кнез, на жалост, има омало.

Татари су се ту утаборили, па су чекали да стигну остала два одељења, што их води емир и његови савезници.

Та одељења спојила су се 25. септембра у табору код Ангаре, те је сад цела војска, осим посаде, што је остављена у повећим варошима, била ту заједно под заповедништвом Феофар-кана.

По што је и сам Иван Огарев увидио, да се код Иркуцка не може прећи преко Ангаре, послано је једно повеће одељење војске неколико врста доле низ реку, где је саграђен мост од бродова, па је тако та војска прешла преко реке. Велики кнез није хтео да спречава тај прелазак, јер га неби могао предупредити због тога, што није имао довољно пољских топова, него би му можда могао само мало сметати. С тога је, доиста с пуним правом, седио мирно у Иркуцку.

Татари су дакле посели и десну страну реке; па су онда пошли на варош, спалили су успут летњиковац главног гувернера, што се находио у неком гају при реци Ангари, па су за тим варош са свим опколели и опсели.

Иван Огарев, као вешт мерник, трудио се, да опсаду што боље удеси, само није имао довољно средстава да одмах постигне успеха. У осталом рачунао је он на то, да ће Иркуцк, ту мету својих жеља, првим јуришем заузети.

Но као што се сад видило, ствар се ненадно изменила. Прво је битка код Томска задржала татарску војску у њеном маршу, а друго, знао је велики кнез за то време тако брзо да утврди варош и да устроји њену обрану. Та два узрока осујетила су му прваШњу намеру, те је био приморан да варош по војничким правилима опседне.

Па ипак је емир, по његовом наговору, два пут покушао да јуриша на варош, немарећи, што ће му изгинути толики људи. Пустио је војску на шанчеве, што су по изгледу били понајслабији. Али су оба јуриша храбро одбијена. Велики кнез и његови официри излагали су се том приликом безобзирно свакој опасности. Лично су предводили грађанство на бедеме. Грађани и мужици вршили су с пожртвовањем своју дужност. При другом јуришу пошло је Татарима за руком, да отму једну капију у шанчевима. На једном крају велике, две врсте дугачке улице, што се зове „болшаја“ и што и горе и доле има излаз на реку Ангару, отвори се бојак. Али козаци, жандари и грађани опрли су се тако жестоко Татарима, да су се ови морали опет повући натраг.

Сад је Иван Огарев наумио да изврши издајом, што није био кадар постићи силом. Знамо, да му је био смер, да се пробије у варош, да се приближи великом кнезу, да му задобије поверење, па да онда у своје време отвори капије Татарима. Па ће тек онда да искали своју освету на царевом брату.

Циганка Сангара, која га је допратила и у табор код Ангаре, једнако га је потстицала, да изврши тај смер.

И доиста се ваљало пожурити Ивану Огареву, јер се спремала опасност. Већ је пошла руска војска из гуверније јакутске према Иркуцку. Војска та концентрисала се на горњој Лени, па се упутила долином те реке. Најдуже за шест дана мораће стићи овамо. Било је дакле потребно, да се Иркуцк до тога времена отме издајством.

Иван Огарев није оклевао ни тренутка. —

Једног вечера, 2. октобра, држао се ратни савет у великој дворани гуверниjске палате, у којој је становао велики кнез.

Та палата налазила се на крају улице, што се звала „болшаја“, и пружала се дуж реке Ангаре. С лица те зграде гледали су прозори у табор татарски. Да су Татари имали топове, што носе далеко, морала би се напустити та зграда.

(Наставиће се.)

би наш сабор неку опредељену своту у просвјетни будет за набавку књижица.

Привађање младежи на недељно предавање христијанске науке, читање и црквено певанье, у споразумљењу са политичним властима, као до саде изводити, које би надати се, почем се морално религиозне наставе младежи тиче, који ће по времену државни грађани бити, моралну помоћ поделити, и дужне су.

За постигнути подпуно цјел, донети „уз школску уредбу“ закона определења за недељно предавање христијанске науке у којој би одређени били, новчана казна, за оне немарне родитеље, који своју децу на предавање слати не би хтели. Казна новчана утјецала би у црквену благајну за набавку потребни књижица. Испити христијанске науке држала би се у известно време у присуству избрани испитни чланова и црквеног одбора и по њиовом одобрењу издавале би се „сведочбе“ за женидбу односно удадбу.

Нека је ово у крупнијем потезима мисао, коју ће јаче умне снаге браћа допунити, усавршити, те да ове мисли буду почетак доброг и напредног деловања у цркви и народу нашем, који се обкољен у неугодним околностима налази; да се сам својом снагом, спасти и од виђене пропасти сачувати може.

Госпић 2. јула н. р. (Одговор дописнику „Обзора“ из горње Крајине с домицилом у Загребу на допис од 25. јуна у овогодишњем 144. бр.). Дописник почиње: „Глас из Брода, глас је читаве Крајине; бродска ствар је крајишка ствар; протимба цјелокупности земље, уваћање немачког језика у Крајини, греси су напрама светињом хрватскога права“,

„Обзор“ и дописник му криве заповедајућег генерала у главном зарад противности погледом на целокупност хрватских земаља, зарад понемчивања средњих школа у Крајини; надаље због протежирања уображене им српске пропаганде у Крајини, а на корист externe државе, наиме Србије.

Дописнику у први мах на утеху довикујем: да је Филиповић доста добар Хрват, а још бољи аустријски генерал, а да би он подупирао „дописникову“ и уједно „Обзорову“ машт-пропаганду.

Види се одмах, шта је тим хотио дописник и шта тим намерава „Обзор“.

Срби су гојенчад генерал-команде, вели дописник другим речима, па се и ту баца блатом на истуну; а треба да зна „обзоров“ дописник и „Обзор“, да се код генерал-команде не његује српски елеменат, него рекао би тек се почиње узимати у закониту заштиту проти нечувеним нападајима хрватским; а то вам је жао! света су вам ваша права, а туђа да газите, томе сте вични! Зар за вас само вреди: „Dieu et mon droit“. Крајишка влада, а на челу јој генерал Филиповић, уверио се, да су Срби као чиновници добри и ревни, а као грађани и држављани такме се са осталима у испуњавању државничких, поданичких и патриотских дужности, једино са жељом и захтевом, да се као такови по гласу његовога величанства и респектирају, а не да им се по жељи „Обзора“ и дописника му утре траг.

Поред запов. генерала противи се целокупности хрватских земаља и пагубни српски елеменат, вели у „Обзору“ од превелике братољубивости надахнути дописник.

Заповедајући генерал, ако хоће да зна обзоров дописник, није а неможе бити проти сједињењу војничке Крајине са цивилном Хрватском, пошто је он само извршиоц превишњих наредаба.

Он бдије над поредком у повереној му земљи, а сазрели питање спојитбе, најмање ће се заповедајући ген. филиповић противити; па то је он свечано и сам казао свуд и свагде, путујући по Крајини. (Но кад ли ће већ једном сазрети то питање о спојитби Крајине? — У.) Толико о противности главара, ал по „Обзорову“ мњењу и пагубни српски елеменат средством протежирања од стране заповедајућег ген. Филиповића, противи се и упиње из петних жила проти сједињењу Крајине.

Ту се до зла бога вара „Обзор“ и дописник му и сви једномишљеници те сорте редом, с разлога једноставног, што је то и проти интересима тога по њима названог пагубног елемента. А што је проти интересима, може ли се за то ко отимати.

Ако браћа Хрвати мисле, да је спојитба противна српским интересима, онда ми није загонетна по њима истакнута противност Срба.

Срби пак противно тој хипотези мисле, да је спојитба у њиховом интересу и да би у тако уједињеној домовини налазили мелема својим ранама, и већег респектирања — да говорим истим ентузиазмом као и дописник, — праведних тежња и законитих права народносних.

Дакле неправедно је тврдити и једно и друго, изим ако су можда завеле „Обзор“ и дописника поузданице заповедајућем ген. из разних крајева Крајине а због бродских ствари! Ту се и опет варате! То на сваки начин нема са спојитбом ништа а што из места претежније хрватских нестижу поузданице, томе је једини узрок, што заповедни ген. неће више да слуша клевете и опадања на крајишке Србе, те што их по жељи обзоровог дописника једним махом пера не збрише. Што не рекне; deleatur! У томе грму треба тражити зеца!

Ал кад би садањи главар крајине по сложеном рецепту од „Обзора“ и сушачке „Слободе“ са Србима у Крајини поступао, онда би он испуњавао све оне паде, које су у њега полагали у Загребу, и онда би он по њихову схваћању био главар на месту; па макар се на спојитбу још коју годину чекало.

Ал ето невоље и зла, људи и народи до данашњи дан не дођоше при свом напретку разних струках науке и људске препредености, још ни у 19. веку до такова изума и рецепта, по ком би из разнородних народа преко ноћи можно било створити једнородан, хомоген народ. Па пошто такова рецепта данашњи напредни век и свет непозна, држим да тому ни крајишки главар ни најмање крив није. Лепа би то ствар била, нико се тому већма обрадовао не би, као „Обзор“, сушачка „Слобода“, дописници им, затим од најновијег доба повестничку епоху чинећи универзитетски професор Клаић и у развратном духу (нихилистичком) узгојена омладина хрватска.

Даље по наводу дописника, крајишки главар понемчи средње школе, а при том је особито узео на нишан ново-основану гимназију у родном си месту, каже обзоров дописник. Ни то није истина, него је гола измишљотина, другим слична, и проста клевета.

Гимназија у Госпићу, — мени ће боље бити познато, него Обзору и дописнику, — уређена је на исти начин ко и све гимназије у цивилној Хрватској, те се на истој као и на оним предаје немачки језик као језик, и ништа више! Па одакле ви господине дописниче тврдите, да је госпићка гимназија немачка, ту се види да вам мантија у Госпићу није кројена, ма да тим хоћете да терате ваш кажави занат.

Мало даље се тужи дописник, — а давно пред њим и Обзор, — на туђинце и њихов режим, а међу те убраја и Србе чиновнике, свештенике и петрињске препарандије учитеље, који по њиховом наводу гледају да однароде народ хрватски и који би увек приправни били на гробу Хрватске — које крух једу — заплесати.

И то је смешно, као да Срби нису овдашњи урођеници, као да су јуче засели на своје посједи и као да не сматрају садању домовину као своју, и крух, што га једу, као свој. Па није ли занешен дописник, кад тврди, да би се неко могао свом злу веселити, или на гробу Хрватске својине и своје заплесати, а то баш по оним речима дописника, што је ова земља родила и нас и вас. Ту је и опет Србин крив, једино што је жив, и кад би он по речима народне песме притиском небратства и ојађела срца дао гласа:

Орах, копах, — недадоше Турци,
Пасох овце, — поклаше их вуци,
Узех пушку, — 'одо у хајдуке.

тј. кад би се одрекао свих својих светиња о право онда и помози Бог.

Зато кратак да будем, треба у будуће да свак пред својим вратима чисти, да не да своје, а туђе да поштује, и да се држимо лепи обзорови, — а по њему редко респектирани, — речи: сваком своје па било и најгоре и „Salus republicae suprema lex esto;“ што но их недавно довикну Београђанима и Новосађанима. Дотле ваља и за нас! **Б**

Књижевност.

„Источно питање и криза у Европи*).“

Под тим насловом угледала је света брошура, и то у очи избора за царевинско веће. Писац брошуре скрива се под именом „родољуба са југа“ ал би ће да је Словенац. Брошуром се провлачи мисао јединства монархије аустријске, те се препоручује форма централистична место дуалистичне. Брошура дели се у два дела; у првом, теоретичком, разправљају се главни темељ и појмови политике и државе, а у другом куша се решити постављено питање. Да државни послови на боље крену, ваља да се у царевинском већу устроји велика аустријска народно-патриотична странка, која ће потакнути слична питања. Постављајући се писац на становиште народно, тврди, да принцип народни није противан јединству монархије, ал се морају каравски све народности задовољити. Држава се мора према томе уредити по свему по народности, а хисторично право има изчезнути пред принципом народности.

Програм аустријске народне странке имао би бити: поступно нивелирање свих хисторичких права законитим путем и модифицирање истих помоћу компромиса, да се узмогне решити политички проблем: како да се задовоље све народности, те да једнако учествују код унутарње и спољне политике монархије.

Славенски покрет на истоку мора Аустрији користити, али зато је нужна промена система у нутарњој и спољној политици. Беч мора остати престолницом државе, да се спасе јединство. Али на истоку мора Аустрија чврст положај заузети, осим Босне и Херцеговине мора доћи до луке Солуна у егејском мору. Сукоб међу Аустријом и Русијом јест неизбежив, ца управ ради те сигурне перспективе мора се Аустрија на то приправити и водити Славенима пријазну политику. Јужни Славени симпатизују са Русијом, али те симпатије неиду тако далеко, да би можда тежили за сједињењем са Русијом. Аустрија може се надтицати са Русијом тако, да свим Славенима монархије даде слободне уредбе, да се узмогну слободно развијати као народ.

Аустрија је била присиљена отићи из Италије, али са истока несме се дати истиснути, јер тада би збиља постала државом другог ступња на корист Русије. Културна мисија Аустрије увек је била управљена према истоку, да носи луч напредка; ове мисије несме никада нестати.

У осталом разширење моћи аустријске монархије значи исто као и разширење немачког трговачког промета према истоку, с тога Немачка не може бити противна Аустрији на истоку. За Аустрију нема важност прно море, већ егејско, до којега мора доћи.

Ал да се сво то спроведе, ваља да нестане дуализма. Када држава задовољи праведне захтеве свих народности, оне неће имати повода, да гравитирају ван монархије, а к том данас малени државни комплекси немају услова за посебан живот. Ни аустријски Немци немогу тежити за Немачком, јер би изгубили прву улогу, коју имаду у овој монаркији, поставши само немачки парија. Дуализам се показао у источном питању управ немогућим. Ал шта да замене дуализам? Свака велевласт мора имати своју заједничку владу и заједнички парламенат. Тако се то види у Немачкој и Северној Америци, где постоји више савезних држава, које имаду заједнички парламенат. Наше делегације само су врло кукаван израз јединства државе, који би разправљао заједничке послове. У том случају морала би се Угарска одрећи својих хонведа, који су само за луксус. Уз заједнички парламент морао би и надаље постојати садањи „Рајхсрат“, али би се уједно имала разширити моћ покрајинских сабора. Ови би морали добити већу аутономију. У обште требало би спровести неутрализацију устава, ал и подпуну аутономију управе. Ради тога би се могле, већ и ради штедње и једноставности управе, мање покрајине сјединити у једну управну област.

Гледе Босне и Херцеговине писац брошуре мисли овако: Док Хрватска стоји у савезу са Угарском, неможе се допустити, да се ојачава. Кад би Хрватска одпала од Угарске те уредила своје одношаје путем компромиса са Бечом — тада неби била никакова погибељ по монархију, да се Босна-Херцеговина сједине са Хрватском. — Ал ако Хрватска неучини тога, писац неказе, шта да буде онда с Босном.

Пасивна политика Чеха мора се напустати, јер је она била до сада штетна Славенима, а користила је само уставоверној странци, дуализму и угарској клики.

Садањи устав монархије мора се модифицирати

*) Die orientalische Frage und die Krisis in Europa. Von einem patriotischen Südländer. Triest 1879.

О ОЦТУ (СИРЋЕТУ.)

(Наставак о посту.)

У сирћету кад мало застоји, накоте се, и то врло брзо, милијони оних ситних гљивица и гљистица, којих не само у свакој капљици небројено има, него се ухвати на дну суда дебела стеља, од које је свака капља војска душмана људској крви, и где год се тако сирће у јела меће, није ни могуће, да се без зла прође.

Ко ће да се ужасне, нека само на стакло што увеличава гледне и мрвицу оне кожице, што се преко ноћ ухвати на левку или на суду, на који се сирће продаје; или капљицу оног оцта, што се у ти дућани јутром првој муштерији на онај левак даје. Ту ће се сваки уверити, да та трулеж, сирће, оцат, исто као и у хлебу квасац, не само да никако не иду у прилог здрављу и животу, нити им годе, него су праве клице од смрти за њих, и онако сирће левати у јела и у се значи смрт у јела и у се левати.

Трулежи ове највише изађе у сирћету, кад застоји. Отуда се већма страда од сирћета у кућама где га се мало троши, особито ако се и доноси из дућана, где га се мање продаје. Ту најпажљивији лекари једва нађу легло злу.

Познато је, каквих опаких болештина изађе и од млека, кад на нечистом месту застоји, и кад се на њ нахвата плесни и трулежи; а сирће је још много опакије. Има примера да од буђава сирћета изађе болештина, која њих више за истом трпезом не само обреди, него и затре, а одбија се на назеб, и на друго, док се једва уђе у траг, да је од покварена оцта. Има случајева, да су људи, патећи од запитивености трбуха, где се већ била од себе трулеж заметнула, кад је токорс за лек и у помоћ придошло буђаво сирће, а оно се распалила трула болештина, и они јадници главом помоћ ону платише.

Данас има лекара, који су уверени о томе, да је свака оцатна трговина легло болести за сву околину ону, и да је болести то више, што је која кућа онде ближе, те при лечењу болеснака и на то пазе, да и ту шкодљивост отклоне, и изађе им лечење за руком сретније. А оцатне фабрике, што оно грдним смрадом заразе не само своје раднике и господаре, него и даљу околину, и то тако, да не само у нутри најздравији људи, од оног лутог задаха сви оболу и сви исто онако, као и они у дуван фабрикама од суве болести помру, него и многи на пољу то суседство и смрад главом плате, — те фабрике данас више ни која свесна здравствена полиција ни свесно грађанство у вароши не трпи, нити близу људских станова, него их тера на поље и то на ону страну, од куда не може ни ветар оног смрада у варош и у станове да доноси.

Од мутног и поквареног сирћета највећма страда сиротиња и прост народ, јер никад и не добију, да бољег купе; и ови се неће пре опростити, докле год се све продавнице и фабрике оцатне не затворе, и трпање оцта у јела са свим не престане. Која држава то прва учини, не силом, него науком својих, биће прва, која ће опет до здравих људи доћи. Ал дотле ће много времена проћи, пошто се данас ни код засведочених многих несрећа још ни на то не помишља, да се бар то замућено и покварено сирће баци, него сви смишљају, како да га поправе, а да себе преваре и да себе покваре. И како се још ни са катедра на супрот томе не устаје, то ће народи имати још много много зла да претрпе, док саме честите владе и владари, презрев таке катедре не устану, да одбране себе и народе своје одо тог тровања и затирања људске крви.

А колико се крви затире, ко би то израчунао! Из Француске је прошле године извежено 22.400 хектолитара сирћета у буради и 3.400 х. л. у флашама. Сам Париз троши на годину 34.500 х. л., то је $1\frac{3}{4}$ х. л. на главу, а провинција троши 590.000 х. л. ал онако је и тужбе, да излазе момци све слабији, и кржавији и не само да се мора војачка мера непрестано да спушта, него и све више долази тих кржаваца у болнице и у луднице, као и тавнице, и све више их је, који сами себи главе долазе.

Што се тиче оних нечистоћа и лутина и отрова, што се отице меће у сирће, да буде луће, имам навести, да је данас врло мало винског и воћног сирћета, ма да није ни ово баш много мање шкодљиво, него се продаје готово само прављено сирће и то прављено од спирита, од лутог отрова, — и имам навести, да се до скора, није ни то довољно луто чинило, него се додавало, а гдегде ваљда и данас још додаје у њ паприке и слачице и ликовине и других лутина, да буде луће, јер га будале само тако воле. Ал веће данашње фабрике тешко да то раде, јер долази скупље и шепртљавије, него додају просто сумпор-киселине, најлућег отрова, онолико, колико желе да је луто сирће, тако је најјефтиније, и посао простији, а што баш у тој најјефтинијој сумпор-киселини често има сичана, на то нека пазе они, који то сирће троше.

Већ ово би ваљало да буде довољно, да онај, ко је себи и својима добра рад никад куповног сирћета у уста не такне, ни у кућу своју не пусти.

Неке су владе одмах, чим је то ново прављење сирћета изашло, наредиле контролу и казне строге за оне, који би се усудили, и те лутине и отрове у сирће трпати; ал данас по енглеској, и друге владе допуштају, да се баш те сумпор-киселине највећег отрова, од које данас праве и содну воду, што се по гостионицама продаје и у сирће додаје, да буде луће. Ал и шта зи са оним изелицама, који сву из света скупљену и навучену месину и машћурину изију.

Најпосле што се тиче судова, у којима се сирће држи и на којима се по дућанима точи и продаје, има примера, да и то буде читавим породицама узрок смрти.

Најшкодљивији су судови од бакра, туча олова и цинка, ал нису без опасности ни они од калаја, плека, гвожђа и сребра, није данас нико сигуран ни с дрвеним ни стакленим судовима, и нема тога суда, којег данашње сирће не прогризе, и ако је у суду отрова; то га сирће у себе прими и собом у људе унесе. Ваља видете дућанске оцатне славине и левкове и мерила, на које се оцат троши. За кратко време прогризе оцат цинак и калај, плек, туч и бакар. Ни од камена крчази не одрже се дуго. Па сву ону руду и отров људи сирћетом у своју крв приме. Има случајева, да се сирће тако брзо отрује, да му не треба више, но само да кроз ону славину или левак прође. И ово својство сирћета да судове оједе зацело је најопакије по здравље људи.

Од ових отрова најубитачнија је смеса сирћета с бакром позната под именом бакрове рђе или зеленог отрова. Њим се многе и наше и то све имућне и велике задруге затрше, и данас још затиру, јер је и у нас од старине дика имати кућу пуну бакар судова. Одо тог оцта и тих оцатних, ал и од слатких у бакар судовима застојаних јела, допадне сваки дуготрајних раница, које се оспу по желуцу и по цреви и нико их не преболи, него што их ко дуже вуче, то дужом и тежом смрти пада од њих.

(Наставиће се.)

тако, да наравско право мало по мало замени хисторично према појмовима слободе и напредка. На место хисторичких уговора и наследства мора ступити народни принцип модерног државног права, који је свуда по Европи победу одржао. Гледе Пољака држи писац, да би они сви имали тежити к Аустрији, где се њихова народност непречи у свом напретку.

То је кратки извод мисли те брошуре.

Нови Сад 26. јуна. На петровдан ове године би ће као и обично у Черевићу после службе свечани парастос покојном добротвору омладине српске Петру Костићу и по томе преливање гроба му, којом ће приликом говорити један од његових питомаца. Желити би било и ове године као и до сад, да поштовачи покојникови из околних места стеку се тамо на тој почасти, а то је у толико лакше, што је на расположењу сваком локална пловидба од Н. Сада до Черевића и натраг.

— Мађарски листови доносе из најновија Кошутова разговора са мађарским левичаром Врховајем суд његов о парламентаризму у Угарској. Кошут је наиме рекао: Лажни парламентаризам, који данас у Угарској заслепљује толике људе, још ће Угарску убити. Парламенти се данас тако састављају, да под изликом да служе народу, служе само власти. И то је данас тако успело да се данас не би могло наћи лакше сретство за апсолутну владавину. Ја сматрам тај лажни парламентаризам горим и погибелнијим, него најокорелији апсолутизам. Апсолутизам додуше подиже спољне запреке, но уједно својим одпором против народа припомаже слободи, дочим лажни парламонтаризам народ обмањује, одузима му развој самосталне снаге и убијага. Да сам младић, ја би о том размишљао, какав би се могао пронаћи нови облик репрезентативности уставности, да то буде у истину на корист народу а не као данас апсолутизму.

— Добисмо брзојав, који је тако нечитак, да незнамо ни откуд управо долази. Толико само из њега разабрати могосмо, да се тиче далавтинских Срба, који приликом јучерањег избора заступника за царевинско веће изабраше дра Иванића против дра Клајића. На завршетку брзојава стоји: Живели свјесни бирачи, живио нови заступник, живјели далматински Срби.

НОВИЈЕ.

— 24. о. м. јавља се из Цариграда: Бугарски кнез Александар стигао јуче у 1 сахат амо, у 3 сахата примио инвеститурски берат султанов, у 9 сахата у вече пустио се на море и сутра дан у јутру рано стигао у Варну.

— Из Берлина се јавља, да је због затворених немачких поморских војника у Сулини Немачка рекламовала накнаду штете. Румунска влада платила на то 3000 франака одштете и начеоника сулинске луке ставила пред ратни суд.

— Из Петрограда се јавља, да је ухваћен неки др. Вајмар, који је врло живо суделовао у социјално-револуцијонарним преступима. Он је купио револвер, из ког је Соловјев пуцао на цара Александра; зготовио Соловјеву отров; његов је био коњ и кола, на којима су убице ђен. Мезенцева утекли и најпосле распростирао је нихилистичке списе. За све то осуђен је на вешала, и ексекуција ће се скорим извршити.

— Ново мисирско министарство састављено је под председништвом пређашњег министра-председника, Шериф-паше, који је, као и пређе, задржао портфељ спољашњих и унутрашњих послова. Остали су портфељи овако раздељени: Исмајил Ејуб паша финансије; Мустафа Земи паша јавне грађевине, Махмуд Бароди паша јавну наставу, Осман Галиб паша рат, Мурад паша правосуђе.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Моја жена, Јулијана Најмајерка, патила је годину дана од тешке материчке болести. Више алопатских лечника лечили су је за то време, али без икаквог успеха. Крајем месеца фебруара обратим се на господина дра Феликса Симанског, хомеопата у Новоме Саду, који ју за седам недеља толико излечи, да је сад са свим здрава.

Од срца хвала истом господину на његовом знању и особитом труду.

Поменутог господина дра Феликса Симанског могу најтоплије препоручити свакој болесници, која пати од исте болести, од које је моја жена патила.

У Оцацима 24 јуна 1879.

Фрања Најмајер,
бојацијa.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

. . . . и. НОВИ САД 25 јуна. (Извештај о усевима.) Јечам је по свуда оборен, квалитет слаб, зрно му мршаво боја бела.

Време нас је послужило, те се почетком прошле недеље почело жито косити, те ће ове недеље јамачно бити све оборено.

Свет се био бојао, да ће квалитет жита бити рђав, али се превари, квалитет је врло добар, боја црвена, уродице врло мало, а главнице скоро ни мало. Ако ово лепо време подржи још 8—10 дана, онда се можемо надати, да ћемо имати пшеницу врло доброг квалитета.

Прошасте суботе имали смо овде и у околици лепу плаху кишу, која је целу ноћ падала. Зобовима и кукурузима а тако исто и виноградима падала је то права благодет. Како је ово време била суша, кукурузи су особито у Срему кржљави, тако да не ћемо имати добру кукуружњу бербу, осим ако време окрене на боље.

Ако лепо време подржи, од недеље ће се почети зоб обарати.

. . . . и. НОВИ САД 25. јуна. (Извештај о трговини са храном.) Како је жетва свуда почела, то су нам пијаце слабе. Што се купује купује се само за домаћу потребу.

Јуче је било довежено неколико товара новог жита. Учињене су пробе с квалитетом к један хектолитар одбацио је по 77—78 килограма. Пшеница је скоро са свим суха и може се млети.

За ново жито плаћало се ф. 8—8·20, а за старо 7—7·20, нов јечам ф. 3·20—3·50, кукуруз ф. 4·20—4·30, зоб ф. 4·40 до 4·50 све на метарску центу.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Претходно јављам нашем читалачком свету, да се у „српској народној задружној штампарији“ већ почео штампати:

„СРПСКИ СОКО“

велики илустровани календар

ЗА ГОДИНУ 1880.

Ово је подузеће већ одомаћено у нашем народу. Многа пријатна веза спаја ме овом књигом са толиким читаоцима српским и ја сам вољан, да и на даље негујем ту везу. При томе послу налазим материјалне потпоре у саме народне штампарије, а умно и морално потпомажу ме признати писци српски.

Садржину овог календара означићу за кратко време у овоме листу. За сада нека је само оволико начелним и личним пријатељима на знање ради равнања њихова. „Српски Соко“ угледаће за времена и то на скоро света.

Ако би ко пре потање објаве желио, да се на тај календар прибележити даде, нека се изволи обратити, као и досад, на администрацију „Заставе“. Пријатеље и знанце, који растурују овај народни календар позивам и молим, да се и опет прихвате тог посла и да се у тој ствари код администрације „Заставе“ што скорије пријаве. Услови остају стари.

У Новом Саду на Иван-дан 1879.

Др. МИЛАН ЂОРЂЕВИЋ,
уредник „Заставе“ и „Српског Сокола.“

РЕД ПЛОВ. ПАРОБРОДСКЕ

од 3 маја 1879 до даље наредбе.

Од **Новог Сада** у **ЗЕМУН** сваки дан у ½ 5 сата после подне, осим четвртка.

Од **Новог Сада** у **ОРШАВУ**: понедељником, средом и суботом у ½ 5 сата после подне.

Од **Новог Сада** у **ТИТЕЛ**: средом и суботом у ½ 5 сата после подне.

Од **Новог Сада** у **БУДИМ-ПЕШТУ**: сваки дин око ½ 11 сата пре подне осим недеље.

Нови Сад 3 маја 1879. **АГЕНЦИЈА.**

Курс бечке берзе 26. јуна (8. јула.)

5% металица	66.65
5% народног зајма	68.15
Аустријска златна рента	78.30
Угарска златна рента	93.75
Државни зајам од 1860 г.	126.50
Акције банчине	822.—
кредитне акције	264.20
Лондон	116.05
Угарске разтеретнице	85.50
Темишварске разтеретнице	83,50
Ердељске разтеретнице	83.—
Хрватско-славонске разтеретнице	85.50
Сребро	100.54
Ц кр. дукати	5.48
Наполеондори	9.22½
Немачке марке	56.95

ОГЛАСИ.

Оглас.

У Ади 23. јула (4. августа) у варошкој дворани држајућој лицитацији издаваће се оправљање општински зданија испод 5348 ф. 98 н. прошацованој цени најјефтинијем подузимачу.

У Ади 21. јуна (3. јула) 1879.

Павловић,
биров.

2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место за други разред основне школе с којим је скопчана плата од 420 фор. а. во., ¼ сесије урбаријалне земље, на коју сам учитељ порез плаћа, и један велики врт изван села.

Учитељу спада у дужност осим наставе у школи још и сваке недеље и празника на левој страни при сваком богослужењу појати и децу истоме обучавати.

Проситељи имају добро инструиране молбенице до преображења о. г. потписаном послати.

Из седнице шк. одбора у Ст. Паланци 18. јуна 1879.

КОСТА ЈАНКОВИЋ, перовођа. — ГИГА БИЧАНСКИ, председник.

2—3

Велика гостионица и кафана

са слободним точењем пића и без акциза издаваће се на лицитацији 20. јулија (1. августа) т. г. у варошкој дворани под закуп на 3 године.

Условија могу се у свако доба код општинског поглаварства видити.

У Ади 21. јуна (3. јула) 1879.

Павловић,
биров.

2—3

Мануфактурна трговина

СТЕВАНА ПЕТРОВИЋА и СИНА

у Земуну

потребује једног спомоћника који српски, немачки и мађарски говорити зна. 2—3

Распис стечаја

на четир упражњена питомачка места у Текелијном заводу у Будим-Пешти.

Текелијни питомци могу бити само велегимназисте VII. и VIII. разреда, или по првенству велеученици факултетских наука на свеучилишту овдашњем: правници, лечници или философи.

Сви морају овде у Пешти науке слушати; изузимају се поједини случајеви, у којима би високо министарство просвете на предлог овог надзорништва појединима проситељима дозволило, да може своје науке и на ком другом училишту слушати.

Са стипендијом Текелијном скопчано је: уживање слободног стана у заводу, огрев, осветлење, послуга, и 300 фор. у месечним ратама за факултетлије, а 250 ф. за велегимназисте.

Молбенице имају се управити на надзорништво текел. завода у Будим-Пешти IV. окр. Grünbaumgasse 23, и морају већ до 2. (14.) августа о. год. амо приспети.

Проситељи имају у приловима вероватно доказати:

да су Срби православне вере и грађани државе круне св. Стевана;

да су барем VI. гимназијални разред свршили;

да су сасвим здрави и да су им заштитителне богиње прицепљене;

да су безприкорног владања;

да су у последње две године врло добар успех у наукама показали, и

да су сиромаси.

У Будим-Пештри 6. р. јула 1879.

Надзорништво текел. завода
у Будим-Пешти.

1—3

СТЕЧАЈ.

Ова општина намерава свој црквени иконостас очистити и од части позлатити а унутарњост цркве моловати чега ради позивају се стручњаци на дражбу минуендо која ће се 29. јуна т. ј. на Петров дан т. г. обавити.

У Батањи 20 јуна 1879.

СТЕВАН БУКАДИНОВИЋ, перовођа. — ПРОКА ВИДЕЦКИ, председник.

2—3

1—10 ОСНОВАНО ГОДИНЕ 1822.

Кр. прив. Azienda Assicuratrice у Трсту најстарији осигурарајући завод у аустро-угарској монархији.

Јамчи са 12 мил. фор.

Azienda је прво у Угарској осигуравање увела и од њеног 57 годишњег постанка укупно преко 100 милиона фор. за ватру, тучу и обезбеђење живота исплатила. Завод овај обезбеђује: а) против пожара б) против туче са особитим призрењем прама пољоделским интерасима и потребама, в) капитале за случај живота, смрти и у случају удадбе. Azienda рачуна ради распростирања тако јефтине премије да је свакоме омогућено своју имаовину и жетву осигурањем против непогоде и штете код овог друштва сачувати.

Потписани заступник прима понуде за осигурање сваке врсте и даје обавештаја у сваком обзиру.

Главна агенција кр. прив. Azienda Assicuratrice у Н. Саду Ј. Д. Шилић.

ОГЛАС.

Моју једногодишњу добро установљену **обућарску радњу** уступићу како стоји са свом обртном главнином и по угодни услови.

Радња је, ове прве године продала само бечка еспапа више од осам хиљада фор. а. вр.

Рефлектанти неморају имати готових новаца, а могу се одма самном споразумети.

У Митровици јуна 1879.

3—3 **Петар Кулић.**

26—30

СТЕЧАЈ.

У смислу закључка прив. одбора земунског од 23. јуна о. г. бр. 63. овим се расписује стечај на место општинског књиговође привремено на годину дана.

Плата је 250 ф. Рок пријави је до св. Илије о. г.

Молитељи нека своје молбенице с доказом да су вешти књиговодству до горе означеног времена подписаном одбору поднесу.

Из седнице правног одбора у Земуну 23. јуна 1879.

ИГЊАТ Б. ВАСИЛЈЕВИЋ, подпредседник.

МИЛЕТИЋ, перовођа. 1—3

СРПСКА НАРОДНА ЗАДР. ШТАМПАРИЈА

У НОВОМЕ САДУ

удешена и снабдевена сваким штампарским материјалом, израђује свеколике штампарске послове брзо и јефтино, препоручује се

сл. политичним и црквеним ОПШТИНАМА

са својом јефтином и угледном израдом општинских тискарија сваке врсте.

Нашим сл. црквеним општинама

препоручујемо

ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ

штампане на прописаној хартији правој кончаној „DYOS-GYÖRI“ **у великом формату 46—59 сантим.**

Уз ово се примећује да је само оно права хартија ових матрикула која има поменуту величину и која има слепа слова (Wasserdruck) са именом ове хартије „Dyos Györi.“

Цена је књизи од 25 табака 1 фор. 25 новч.

Нашим г. г. трговцима препоручујемо јефтину израду

РАЧУНА И ЦЕНОВНИКА,

вел. коверте са фирмом штампамо 1000 ком. по 3 ф. до 3 ф. 50 н.

ВИЗИТКАРТЕ

сваке врсте и у разној величини 100 ком. ф. 1 —, 1.20 н. до 1.50 н.

„Српска народна задружна штампарија“
у Новоме Саду.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ — Српска народна задружна штампарија.